

OD ISTOG AUTORA

ŠPANSKA ČIZMA

Vladimir Kopićl

Paklena putarina

Copyright © 2022, Vladimir Kopicl

Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

PAKLENA PUTARINA

SADRŽAJ

Vazduh	9
Zemlja	61
Voda	111
Vatra	159
<i>O autoru</i>	209

VAZDUH

1.

Šta je svet, ta ravna ploča po kojoj se nesigurno krećemo dok ne dorastemo dovoljno da sednemo u avion?

Ili, šta je svet, ta nerazumljivo lebdeća kugla iznad čije nevidljivo zakrivljene zemljano-vodne površine letimo u avionu, nadajući se da će nas taj izum s ne tako davno licenciranom, pa nešto skorije usavršenom i redovno obnavljanom upotrebnom dozvolom, još jednom rutinski spustiti na zemlju. To jest na ravnu, uredno popločanu površinu piste?

Kad čovek ne razmisli ozbiljnije, tu se naizgled sve vrti oko nekakve ploče, ponajviše ploče s nečujnom melodijom naše čežnje ili potrebe da ne budemo tu gde jesmo, bar dok preko nas ne stave onu poslednju, oproštajno tešku ploču. Ne toliko da nam pritom oprostite, već da nas tim činom tiho, uz poneki namešten i poneki pravosuzni jecaj, bezbednosno korektno izbrišu sa spiska saputnika na svetu. Preciznije, ovom svetu.

Ah, otputovati.

Koliko li je samo pesnika snatrilo o tome u svojim pomno i vanumno izmišljanim stihovima, nekad tako verno

lupetajući o dalekom i nepoznatom da bi im i sam razložno nepoverljivi Kublaj Kan poverovao, da je iole pismen bio. Ili da je i takav nepismen, kakvim ga je njegov poziv stvorio, bio makar i za zeru aktivniji član svenarodne hordine biblioteke, sabrane na kopitima njihovih konja kao Borhes u najtvrdem kožnom povezu?

Pardon, Alefu.

I koliko je samo drugih junaka pera, punih bisaga ili prazne kese, iliti sa znanjem sove u umu i hermetičkim mačem u srcu, zamicalo zorom u isprazno škrtu opsenu pustinje, izmaštanu ili opipljivu, svejedno, da bi se s poslednjim sumrakom vraćali iz debelo prenapučene tropske džungle, nakrcane svakojakim stvorovima i duhovima?

Ili odu, a ne vrate se. Zadugo ili nikad.

Ili se vrate, ali ih više niko ne čeka.

Ili ih neko čeka, ali ih ne prepozna. Ili oni ne prepoznaju tog što ih čeka, a pred ogledalom, napokon, ni sebe. Ili nje tu više nema, ako je ona u pitanju, a ne tek neki zvuk koji ni izdaleka ne asocira na nju. Kamoli izbliza, čak i ako se zvučni uslovi steknu kao zlatne viljuške u carevoj riznici.

Ko će znati, kad je već toliko toga u pitanju, delom stvarnog a delom nestvarnog, kakav svaki put zapravo i jeste, i što svako putovanje podrazumeva, budući da se svako putovanje, ako to doista uspe da bude, mora sastojati od niza samih promena, kao što se i Zemlja od ploče začas pretvori u kuglu pa posle sletanja ponovo vrati na svoje?

Suviše je stara ta ploča da bismo je i dalje vrteli na njoj prorokovanih pa tegobno odbačenih 78 obrtaja u minutu.

Ali je bar koji minut prošao dok je *K* o tome i još kojemu snatrio, prijatno zavaljen u posve komotnom sedištu, a opet nesposoban da u širokotrupnoj krilatici zaspi nad beskrajno širokom i ne manje dugačkom protozemaljskom

pločom uvek iznova nedokučivog Sibira. Da zaspi i nemirno usni kao da mu je prvi put da preleće, i preleće, i preleće, i preleće to nesagledivo telo džinovski nezgrapnog prostora stvrdnutog na grubom zemnom tlu u zamamna obličja na koja nikad neće nogom stati niti ih čvrstom rukom opipati.

2.

U buragu trbušastog erbasa A330 dopalo mu je prvo mesto sleva u centralnom bloku sedišta čiji redovi primaju po četiri putnika. Sa svake strane bio je prolaz i još po dva sedišta, a unutrašnjost aviona se pred *K*-ovim nosom i iza temena istezala kao prosečan tunel u kanjonu Morače.

Glupo poređenje, pomislio je, ali ne i neslikovito. Ne samo po atmosferi, iako je društvo delovalo prilično opušteno, s gotovo punim pouzdanjem u bezbednost vodećeg brenda na avio-tržištu i blagonaklono bdenje Fortune nad akcijama istog. Levo od *K*-a sedele su, bolje reći akrobatski vešto su u sedišta zalegle dve naizgled mlade Azijatkinje, izgledom prilično podobne za vizuelni nadzor kad bi se ponešto zanemarilo. Na primer, da je jedna u snu zinula kao da se ne sprema ni za svadbu niti za ikakav kontakt s pripadnicima suprotnog pola koji ne podrazumeva gutanje, dok je druga kao opsednuta pretraživala ponudu zabavno-edukativnih programa na video-konzoli ugrađenoj u naslon sedišta pred njom. Jedan od *K*-ovih tek delimično uspelih pokušaja da i on zauzme pozu kakvu su obe upražnjavale primetno je upao u vidno polje te druge, konzolarno usmerene cure, i čak na tren privukao njenu pažnju čiji je emitovani uzvratni napon otprilike bio kao da je namenjen mernoj opservaciji

dosta primitivnog elektronskog kola sa slabom emisionom ponudom.

Zdesna, sami muškarci, ako se izuzme krajnji desni u redu, tako duboko usnuo i tako bezizražajne pojave kao da nikad nije ni postojao. Sedište do tog zanemarljivo prisutnog u celosti je ispunio onizak, a opet zamašan sredovečan gospodin tipično slovenske provenijencije i narodskog lika, a do njega, tik do *K*-a, prav kao strela i očigledno smoren okolnim nedešavanjem, mirovao je profil držećeg starca, stesan po oštrom ali pravedničkom podobiju Maksa fon Sidova. Ili bar njemu nalik, uz blag prisenač nečega na licu što je *K*-a podsetilo i na blaženog Šupljorogog Bika, slavnog poglavicu Lakota, odnosno Teton Sijuksa. U svakom slučaju je delovao herojski, a uz to i poznato.

Podstaknut neumornim surfovanjem svoje najbliže sušetke, i *K* se ubrzo zainteresovao za konzolu na sedištu pred sobom, relativno brzo se snašao i počeo da istražuje gotovo nepreglednu ponudu. Bilo je tu filmova svrstanih po žanrovima, TV serija, naučnih sadržaja, mogućnosti da se preko na avionu postavljene kamere i virtuelne mape dopunjene raznim podacima prati putanja leta. Brljao je malo po ovom, malo po onom, primetivši da i njegov maksfonsidovski sused, prvo ispod oka, a onda i sve otvorenije znatiželjno zaviruje u njegov, *K*-ov ekrančić. A pošto mu sused od virkanja nije odustao ni kad je *K* u ponudi dokumentaraca izbunario i pustio legendarnu svirku *Grejtful deda* iz avgusta 1972, u Berkliju, *K* mu se obratio dosta nepristojnim ali situaciji primerenim pitanjem da li on možda želi da *K* i njemu uključi i na željeno podesi kako-tako zabavnu napravu.

– Kako da ne, dragi moj – na veoma mekom ali sigurnom engleskom odgovorio je likom poznati mu neznanac. –A ako

namestiš i mom drugaru, obojica ćemo te častiti. Ja votkom, on konjakom. I to prvorazrednim. Dobro smo se snabdeli pre poletanja, a ništa drugo nam i ne preostaje, jer ovo vino koje nam uvaljuju nije ni za šta.

Ni Maks, ni Bik, nego je to bio slavni i zato *K*-u likom poznati velikan novije ruske intelektualne i art scene, koji mu je svog onižeg saputnika bolje popunjenog stasa predstavio kao šefa delegacije kojoj i sam pripada.

Delegacije?

Da. Na istom dalekoistočnom odredištu gde se i *K* zaputio.

Tako se ispostavilo tokom dalje razmene još nekoliko ne sasvim kratkih rečenica.

– Razlog više da nazdravimo – rekoše susedi, čim su tri-partitno zaključili da im u narednim danima nesumnjivo predstoje slična iskušenja, ali i donekle slične slasti.

I saborno potegoše tečna pomagala iz staklenih sadržaja nedalekih kesa obeleženih simbolima besprizornog ostvarivanja profita trgovinom u bescarinskoj zoni.

3.

Kad Rusi nevinno zadremaše, *K* iznova ostade prepušten samom sebi i naizgled neiscrpnoj ponudi konzole koja mu je, ruku na srce, već bila dojadila. Video-igricama uglavnom nije bio dorastao još otkako ih je prerastao, ostalo kao ostalo, pa je neko vreme pratio ekranski predstavljenu putanju aviona s prikazima planina, reka i retkih sibirskih naseobina koje su s vremena na vreme preletali uz tračak sumnje da zaista postoje.

A kako da verovanje u takva zemaljska čudesa i ne bude poljuljano kad na virtuelnoj mapi zablista informacija: *Trenutno najbliži grad na trasi leta – Irkutsk, udaljenost 1100 kilometara*. Ili tako nešto, samo još otkačenije. Recimo – Magnitogorsk! Kako to moćno zvuči, a donekle i gordo. Ili – Čita, tamo negde u beskraju koji će nadleteti tek za koji sat. Čak je nešto od tog *okeanskog osećanja* pred veličinom sveta koji su preletali u pokretnom aluminijumskom jajcetu, da ne kažemo baš kovčegu, u tolikoj meri obuzelo *K*-a da je uticaj prethodnih, višekratno degustiranih pića na njega dobio ozbiljnog takmaca.

Otud je, osokoljen i tek zamrlim diskursom sa *izuzetnim ljudima*, kako je osobe slične njegovim saputnicima zdesna nekad imenovao davni im sunarodnik Gurđijev, bacio još poneki pogled prema dve pomenute saputnice sleva, ali se radoznom oku tu ništa posebno nije nudilo. Naprosto, obe su se tako vešto zagrnule prigodnim avionskim pokrivalima u vidu tanušne ćebadi, i tako su vredno kunjale, da tu pogled rodno nekorektnog istraživača nije imao šta da traži. A kamoli da nađe. Donekle im je ipak zavelo na poziciji kraj prozorčeta koje je pogledu otkrivalo mamutske reke i jezera zbog čije je veličine, pri svojim ranijim transsibirskim letovima, kada je sedeo tik uz to okno namenjeno saznavanju putem virenja, čak dvaput preuranjeno pomislio da su najzad domašili okean.

Puna duša, makar da je srce prazno! – javila mu se napola prijatna, a napola samo kičerska pomisao u nekom od režnjeva ruskom votkom i francuskim konjakom nepregledno isparcelisanog mozga.

Bolje kunjati nego *tunjati* – pomislio je uz to, svestan da mu svest blago brljavi, čim se kao za slamčicu hvata za sumnjive glagole. A kad je tako, najbolje je u san se ušunjati

– javljale su mu se i dalje slične misli i primisli. Ali san nikako.

Ipak je predano sklopio kapke, nažalost čisto mehanički, tako da mu je u Hipnosovom odsustvu preostalo jedino da gleda šta se iza tih voljno zatarabljenih kapaka transmisaono valja. I to uz dosta naglašen filing da se i tu našao pred realno nepostojećim ali neporecivo aktivnim bioekranom spremnim da neumorno emituje program refleksivno-memorijskog tipa, za razliku od video-konzole koju je još pre porinuća u sopstvenu memorijsku podsvest zdušno isključio.

4.

Pod desnim laktom osećao je blago podrhtavanje koje se od potisne energije turbomlaznih motora i zamašnog trupa letelice, suočene sa otporom vazduha, prenosilo na živu jedinku i preostali molekularni sadržaj zarobljen u unutrašnjosti pokretnog tehno objekta usmerenog ka istoku.

Taj prateći znak progresije u prostoru nije mu bio ni neprijatan ni stran. Možda ga je donekle iznenadio i znatnije mu obuzimao pažnju samo pri prvom njegovom interkontinentalnom letu, decenijama unazad u apstraktnom telu vremena, jer sati i sati provedeni na zadatku da se bude nepokretan u skućenom prostoru koji se višom voljom pogonskog goriva pomera kroz prozirni beskraj pružaju obilje vremena za opservaciju takvih mikrostanja i fenomena. Premijerno je to doživio u nekad džinovskom boingu DC-10, na za njega tada mladalački fabuloznom letu za Njujork, dramaturški izuzetno podešenom da višekratnim peripetijskim propadanjem letelice kroz zračne džepove na prilazu Njufaundlendu

izazove i daleko ozbiljnije vibracije, ne samo u laktovima već i u srcima putnika.

Ali, dumao je *K* prisećajući se tome srodnih situacija na nekim od desetina letova na kojima je bio učesnik, šta su te vazdušne peripetije, merene sekundama ili minutima, spram potonjih, zemnih, najčešće aerodromskih iskušenja, pa i stradanja što umeju da potraju danima?

Danima je, recimo, kao duh bez boce i sa sve manje para u džepu, lutao između terminala *Pan Amerikena* i *Kapitola* po kružnoj zavrzlami njujorškog aerodroma JFK, samo zato što mu je novosadski službenik JAT-a, uz tvrdnju da neće biti potrebna nikakva doplata, umesto za *Kapitolov* let rezervisao avionsko sedište iz Njujorka za Los Anđeles na letu znatno skupljeg TWA. Pa je, budući da se svako neznanje plaća, *K*-u zafalilo nekih 250 dolara za ipak potrebnu doplatu, a svi *Kapitolovi* letovi, za koje ne bi morao da doplaćuje ni centa, već su bili rezervisani i rasprodati danima unapred.

I šta ćeš, nego na stendbaj-listu, da slobodno mesto na nekom narednom letu čekaš u šarolikom društvu sličnih, u mestu putujućih nesrećnika, koje je sreća zaboravila na tom kosmopolitskom punktu idealnom za svakovrsni zaborav.

Noć ipak nije zaboravila da padne ni tog davnog dana, ali *K* provali da preko nekog automata nalik na džuboks ne samo da može proveriti stanje slobodnih soba u svim hotelima relativno blizu aerodroma, nego da preko istog mehaničkog prijatelja, takođe besplatno, može dozvati i ništa manje besplatan hotelski taksi obližnjeg hotela *Skajvej*, koji će ga bezbedno dobaciti do tamošnje jednokrevetne sobe. Da u toj sobi nemirno zanoći, ipak će ga koštati 75 dolara, ali će bar imati vremena da na miru promisli šta i kako dalje.

A možda će i otkunjati koji sat.

Ne baš na dokovima, ali na rubovima Njujorka.

5.

Ništa pametno nije smislio, ali je uprkos mitu o postavijskoj nesanicici zbog brkanja vremenskih zona zaspao kao top.

I probudio se oran, skoro kao nov, i sasvim uveren da će uz malo razgovora i malo telefonskih poziva na račun budućih američkih domaćina svoj trenutno nemio egzistencijalno-aerodromski škripac rešiti toliko lako da će sve nevolje biti kao rukom odnete.

U istom optimističkom zanosu slistio je ponuđeni mu doručak za koji se ispostavilo da nije uključen u cenu sobe, ali ga ni to nije omelo da ponovo zasedne u hotelski taksi i jurne put aerodroma. Nisu baš jurili, jer to u dnevnoj saobraćajnoj gužvi Velike jabuke i nije bilo moguće, a vozač ga je po dolasku na terminal kompanije PAN AM, američkog partnera JAT-a koji mu je izdao pogrešnu rezervaciju za transfer s *Kapitolovog* leta na let TWA, obavestio da se vožnja iz *hotela* plaća, mada samo pola tarife, dok je jedino vožnja do *hotela* besplatna.

Tužno, ali istinito.

Ipak mu je ostalo nešto para. Sreća da su bar aerodromski autobusi za prevoz od jednog do drugog terminala, pa i unakrst, ako zatreba, tada još bili besplatni.

I sreća da je imao samo ručni prtljag.

Bilo kako bilo, tek *K*, pun samopouzdanja i vere u podršku viših principa, odlučno zabasa prema nadležnom šalteru za reklamacije. Veoma simpatična službenica ga poput elokventnog papagaja ohladi da za njegove nevolje nije nadležan PAN AM, već JAT, tada državna kompanija zemlje iz koje je dolazio, tako da je slobodan da potraži njihov ofis

ne bi li tamo rešio svoj problem. Tako to ona sroči, pa mu uz naglašeno ponavljanje reči *ofis* pokaza rukom u sasvim određenom pravcu, tamo gde više nije bilo nikakvih šaltera. Mada je upravo tu počinjao nekakav, ne preterano impresivan hodnik.

Reagujući na dati prizor, koji nije obećavao više od samog obećanja, *K* dosta sumnjičavo pogleda službenicu koja ga je u taj neimpresivni prostor uputila, pa ona načas obori oči. Čak, kao da se malko postidela i zarumenela, a onda se sasvim nenadano sva ozari i pažljivo se još jednom zagleda u *K*-ov crveni pasoš u koji je bila zadenuća avionska karta sa zlosrećnom rezervacijom koju je malopre opservirala.

– Čekajte, pa da niste vi možda Srbin, kad imate jugoslovenski pasoš? – protepa ta PAN AM službenica i trenutna mu družbenica, sad već daleko toplijim tonom.

– Pa jesam, po majci – s nešto snebivanja u prve dve reči, ali i uz odsečnu vokalizaciju pri pomenu majke, protepa *K*.

– Vaaaauu, ko bi rekao?! – produži šalterska dama, već prilično razgaljena tekucim razvojem stvari. – Pa onda slobodno idite tamo, u onaj hodnik, jer tamo je stvarno ofis vaše avio-kompanije, pri samom kraju. A ja ću za svaki slučaj pozvati Stelu. Ona je naša, Amerikanka, i takođe radi za PAN AM, ali je poreklom Srpkinja. Prava Srpkinja, i voli da pomogne svojim.

Naglasak je bio na *Srpkinja*, ali još upadljivije na *prava*.

Prava ili neprava – svakako ne bi škodila u ovako glupoj situaciji, pomisli *K* i pritvorno se zahvali za pomoć i podršku, mada je u njemu već kuvalo od pritajenog besa.

Ali šta će? Krene ka onom hodniku.